

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. oktobra 1877.

Obseg: Koliko živine naj gospodar čez zimo prerediti? — Zakaj je posušeni krompir dober in kako se suši. — Galun preganja nadležne živali in mrčes. — Gospodarske novice. — O delitvi državnih premij za konje v Novomestu 11. oktobra t. l. — Odgoja po módi. (Konec.) — Nihilizem na Ruskem. — Kdo je prijatelj Rusiji, kdo njen sovražnik? — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Koliko živine naj gospodar čez zimo prerediti?

„Krava pri gobcu molze“ — je star pregovor, ki naj bi se ga po nasvetu izvedenega Švicarskega živinorejca vsak gospodar nad vrata svojega hleva zapisal, kajti sila veliko je tudi pri nas gospodarjev, ki se ne ravnaajo po tem, kar naukazuje navedeni pregovor.

Le tisti je tedaj umen gospodar, ki pred nastopom zime resno prevdari, ali ima toliko zaloge krme, da mu ne bode stradala živina po zimi. Velika napaka je, če ima gospodar več repov v hlevu, kakor jih dobro prerediti more. Resnična sta namreč tudi sledeča dva pregovora, ki pravita: „Veliko živine pa malo krme dá ti malo dobička, malo živine pa veliko krme dá ti veliko dobička, — in pa kdor živini malo pa slabe krme poklada, je velik zapravljivec“.

Naj razjasnimo to z izgledom. Gospodar ima na priliko kravo, ki je 6 centov težka. Ker doraščeno govedo potrebuje vsak dan za vsak cent svoje žive teže 3 funte dobrega sená, da gospodarju daje dostojen dobiček, bo 6 centov težka krava potrebovala po takem 18 funtov sená vsak dan. Teh 18 funtov porabi pa krava tako-le: polovico navedenih 18 funtov, to je, 9 funtov potrebuje, da se pri življenju in pri svoji teži ohrani, ali z drugimi besedami rečeno, da se preživi. Iz ostalih 9 funtov pa krava svojemu gospodarju to ali uno pridéla. Če kravo molzejo, naredi iz teh 9 funtov mleka, — če je breja, gré teh 9 funtov na izrejo teleta, — če jo gospodar izpitati (odebeliti) hoče, gre omenjenih 9 funtov na meso in loj, — če kravo upregajo, jej teh 9 funtov daje moči za delo. Prvih 9 funtov krme, po katerih se živina le preživi, se imenuje živévna krma (Erhaltungsfutter), — drugih 9 funtov, po katerih krava gospodarju mleka, mesa, loja itd. pridéla, se imenuje pridelna klaja.

Iz živévne krme ne dohaja gospodarju še nič dobička, dobiček mu pride še le iz pridelne klaje.

Žalibog, da tega mnogo gospodarjev ne vé, ki tudi od lačne živine hočejo še dobiček imeti. Res, da iz začetka se dá iz lačne krave še kak maslic mleka izcuzati, al kmalu se vidi, da gospodar molze mesó in loj s krave. Ravno taka je, če mlado živino slabo krmi; ona skozi celo zimo nič ne izraste in v rasti zaostaja zato tudi poleti.

Zato naj vsak kmetič posnema o tem take kmetije,

ki umno gospodarijo, to je take, katere v jeseni pridelano klajo izvagajo in pridelek zapišejo, potem pa preračunajo, koliko repov bodo mógli čez zimo prerediti, koliko klaje bodo morali morebiti še prikupiti, da živino pošteno preživijo, ali pa koliko glav prodati, da ostala živina ne bo glada pojemala. To se pravi računatis pridelano klajo.

Le s tem, da se živina pozimi umno, to je, dobro krmi, se splačuje živinoreja, kajti pozimi dobro rejena živina je spomladi za pol več vredna kakor izstradana.

Naj bi ta opomin pri naših gospodarjih našel dobrovoljen prevdarek!

Zakaj je posušeni krompir dober in kako se suši.

Posušeni krompir, ki ga rabijo na morskih ladijah našega cesarstva, večidel dobivamo iz Angleškega. Neka fabrika ob Renu ima dobro kupčijo s posušnim krompirjem, ki ga prodaja na Francosko. Čudno je tedaj, da pri zas v Avstriji še tako malo poznamo korist suhega krompirja. Suh krompir lahko postane važno blago za kupčijo. 5—6 funtov frišnega krompirja dá 1 funt suhega; vožnina suhega krompirja je tedaj veliko nižja. Škropa (štirke) je spomladi v frišnem krompirju že čedalje manj; v suhem pa se škrop drži več let. Sušiti se pa dá prav lahko tako-le: krompir se olupí in v tanke krlje razreže; ti krlji se kuhajo v slani vodi toliko, da voda enkrat zavre, ne pa da bi se krompir do dobrega skuhal, potem se krlji iz lonca vzamejo in hitro sušiti dadó. Slana voda, v katero se dá v ta namen krompir kuhati, se naredí tako, da se vodi pridene k večemu kakih 5 odstotkov soli, tedaj na priliko na 25 funtov vode dober funt solí. Vsak kmetovalec si prav lahko napravlja suhega krompirja, kateri se dá tudi v prav oddaljene kraje prodajati.

Galun preganja nadležne živali in mrčes.

Na Francoskem rabijo najraje surovi galun v ta namen. Špranje in razpoke v diljah, skozi katere lazijo podgane in miši v skednje in sobe, se namažejo z vrelo vodo, v kateri je na 4 litre raztopljen en kilogram surovega galuna. In kmalu se ne prikaže nobena podgana in miš več. Isto tako preganjajo stenice iz po-

stelje itd. Pravijo, da celó muhe bežijo pred galunom, ki pa zdravju človeškemu ni nevaren.

Gospodarske novice.

* *Goljufno seme Štajarske detelje.* — Dr. J. König v Münster-u, kateremu je bilo seme Štajarske detelje v preiskavo poslano, je pri preskušnji dveh detelj našel, da pri eni je bilo v 100 funtih 30, v drugi pa v 100 funtih 44 funtov primešanih drobnih deloma na sivo, deloma pa na rumeno pobarvanih kamničkov, ki so bili deteljnemu semenu tako podobni, da bi jih človek s prostim očesom ne mogel spoznati. To seme je trgovec dobil iz Francoskega, kjer po takem mora, kakor tudi drugod, biti prava fabrika za ponarejanje semena Štajarske detelje. Naj tedaj kmetovalci, ki semena Štajarske detelje kodar koli kupujejo, kakor smo že enkrat opominjali, natanko pazijo, da ne bodo goljufani z blagom, katero je nekdanj svetu bilo čisto neznan, danes pa se tako pogostoma nahaja.

* *Visoka tarifa pri spuščanju juncev na Angleškem.* Nek gospod Booth v Warlaby-i izreja neko kratkorogato goveje pleme, ki je zeló hvaljeno, in si drži 18 juncev za spuščanje deloma na svojem posestvu, deloma pa jih daje v druge kraje gospodarjem, ki si svojo živino hočejo požlahniti s tem plemenom. In koliko, mislite, da mu na leto in dan nese en sam tak junec dohodka? Nič manj ko — 200 do 300 funtov šterlingov ali 2000 do 3000 gld. v zlatu. Tarifa za vsaki spušč pa je postavljena na 200 gold. Pri nas pa se ljudem veliko zdi, če morajo za junca, h kateremu kravo pripeljejo, 50 do 60 krajcarjev plačati.

* *O letošnjem vinu* se iz Nikolsburga na Moravskem tako-le piše: Letos je to drugi pot, da je vinska cena skoro po nič. Leta 1812. se je vedro dobrega vina prodajalo po 50 kr. do 1 gold. zato, ker je tako silno veliko vina se pridelalo, da vinorejci niso celó nič več sodov za-nj imeli. Letos ima zopet vino tako silno nizko ceno, toda zato, ker je vino tako strašansko slabo, da nihče za-nj ne mara.

O delitvi državnih premij za konje

v Novomestu 11. oktobra t. l.

Delile so se premije v denarjih za kobile z žebetom in žebice.

Kobil z žebetom je bilo pripeljanih 22. Dobili so premije: Jožef Okorn iz Most 50 srebernih goldinarjev, Anton Prijatelj iz Rakovnika 40, France Vrtačič iz Pristave 30 in Martin Krhin iz Gradiša, tudi 30 srebernih goldinarjev; vsak je poleg tega dobil še pismo priznanja. Samo tako pismo sta pa dobila: Jernej Vide iz Švabovega in Anton Majzelj iz Šentjerneja.

Od 22 žebic so bile 4 premirane. Dobili so: Fr. Majcen iz Polja 40, Vincencij Smola, grajščak pri Novomestu 30 in pa 20 srebernih goldinarjev; vsak pa tudi še priznanico.

Pripeljalo se je tudi 6 žebcev na ogled.

Zabavno berilo.

Obrazi iz življenja.

III.

Odgoja po módi.

(Konec.)

Vendar ena srečna, Elvina, omožena Lokavčeva. Počasi! Kakor znano, je že par mesecev po možitvi

pisala materi, da se dolgočasi na kmetih. To je nevarno. Gospod Lokavec je imel prijatelja, malega posestnika, ki pa je že veliko sveta videl. Zato je znal jako mikavno pripovedovati, tem bolj, ker mu je jezik gladko tekkel. Gospod Lokavec je pa bil bolj resen, suhoparen, prilizovati se ni znal. Saj se pa tudi ni treba prilizovati lastni ženi, ker je tako njegova. Gospá Evelina Lokavčeva je pa imela tudi to prednost, da razen prav priprostega brenkanja na glasoviru, branja romanov in igračnega pletkanja ni znala nobene reči na svetu. Kuhinjske umetnosti so jej bile popolnem neznane, prav tako o gospodinjstvu ni imela nobenega pojma. Kaj je ne bo mučil dolg čas, če si ga ne vé z ničemur preganjati? Grajščinska gospá mora biti krasno oblečena, vedno po najnovejših nošah. Gospod Lokavec ima pa o tem tako malo okusa, da ne vé razločiti, je li roba iz Pariza ali domača. Iz Pariza mora vse biti, to trdi tudi gospod Lisec, gori omenjeni posestnik. On tudi dobro vé, katera noša, katera roba se gospej bolje podá, kake mora krilo gibe imeti, kje se ožje prijete života. Večkrat jej celó kako gibo popravi, stisne ali zrahljá krilo, če je pretesno. Kedar se peljejo v mesto, mora gospod Lisec zraven biti, na plesih je on najpridnejši plesavec. Gospod Lokavec ne pleše, k večjemu kako kadriljo.

Gospod Lisec je tedaj tako rekoč kavaljir gospé Lokavčeve. Brez njega ni prave zabave. Ljudje si marsikaj šepetajo, tudi gospodu Lokavcu udari kaka beseda na uho. Al on se ne ozira na hudobne jezike, ker vé, da ga marsikdo zavida zavoljo krasne soproge. Tudi ima z gospodarstvom sila veliko opravila, ker se je zavoljo potrate gospé že precej zadolžil, tako, da ga skrbi tarejo. Zato račun in račun, ugiba, kako bi pomnožil dohodke; kajti če ženi kaj odreče, se mu zvija v krčih, se čmeri in stoka, da ga kar glava boli.

Ravno gré na travnik, kjer so kosci. Večerjo je bil naročil ob osmih, ker ga prej ne bo domú. Čez dve uri pride memo pismonoša. Ker ga vidi, mu izroči nekaj časnikov in pisem, da mu ni treba v grad hoditi. Gospod Lokavec odpre najprvo pisma. Med njimi je eno z računom 1000 gold. od trgovca, ki prodaja robo za gospé in gospice. Trgovec prosi, da bi se mu znesek naglo poslal, ker je v denarnih zadregah.

„1000 goldinarjev. To je pa vendar preveč! In jaz nisem nič vedel o tem. A, zdaj jo moram pa že ostro prijete. Tega mora biti konec, sicer sem v par letih berač.“

Tako godrnja Lokavec nevoljen in se napoti proti gradu. Ker je vroče, gre po stezi po senci in pride skoz vrt od zadej v grad. Naglo stopa po stopnicah gori. Ko odpre sobo svoje soproge, kaj zagleda! —

Naglo potem priletí gospod Lisec po stopnicah doli, pognan po krepki nogi gospoda Lokavca tako, da si ob zidu nos razbije. Kuharica, po ropotu privabljena, odletí po njem sunjena v stran in gospod Lisec drví gologlav z grada. Nikoli več ga niso videli v gradu, čeravno je prej vsak dan in ob vsaki uri prihajal.

Gospá Elvina Lokavčeva pa se je zgrudila na tla in zakrila si obraz.

„Kvišku, nesramnica“, pa grmí soprogo in jo potegne pokonci. „To je tedaj moja plača! Najprej me ruiniraš na premoženji, potem mi pa še dom onečastiš. Sram te bodi! Sodbo bom še le sestavil, le tresi se!“

Po tem drví po stopnicah doli. „Pojdi gor, gospej je slabo“, zaupije memogredé hišni. Sam pa deré v gozd, olajšat si težko sapo. Posli so si migali z očmi. „Saj je bil dosti dolgo slep in gluh“, so rekli.

Proti večeru se vrne domú. Obraz se mu vidi kamenito bled. Mirnih korakov stopa po stopnicah gor. „Gospá so bolni in ležé“, opomni boječe hišina. A on